

คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสรงน้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

BUDDHIST TEACHINGS IN THE TRADITION BATHING THE BUDDHA

PHRA THAT DOI MUANG KHAM KLUAY PHAE SUBDISTRICT.

MAE THA DISTRICT. LAMPANG PROVINCE

พระบุญส่ง ปกสโร (แสนอัคร)

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ นครลำปาง

capsuleuhu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำ เพื่อศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของพระธาตุดอยม่วงคำที่มีต่อชุมชน เพื่อวิเคราะห์คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีประเพณีสรงน้ำพระธาตุดอยม่วงคำ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ ประชาชน ส่วนมากสืบเชื้อสายชาวไทลื้อ 2) วัดพระธาตุม่วงคำเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่า ภายในพระธาตุได้ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า 8 เส้น จึงทำให้ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาใกล้เคียงมาร่วมทำบุญงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุ ในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 7 ของทุกปี 3) คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสรงน้ำพระธาตุดอยม่วงคำสามารถจำแนกออกได้ในหลากหลายมิติ เช่น (1) ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ชาวชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำเชื่อในพุทธานุภาพ ของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ภายในองค์พระธาตุ (2) ด้านความร่วมมือและสามัคคี ชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำล้วนมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือกันอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จ (3) ด้านความกตัญญูต่อบิดามารดา (4) ด้านการสืบสานอัตลักษณ์ชาวไทลื้อ

คำสำคัญ: การสรงน้ำพระธาตุ; ไทลื้อ; พระธาตุดอยม่วงคำ

Abstract

This research aims to study the context of Phra That Doi Muang Kham communities to study the beliefs and influences of Phra That Doi Muang Kham on the communities to analyze morals that appeared in the Bathing tradition to Phra That Doi Muang Kham. This is a qualitative research and in-depth interviews with the 15 key informants. The research results are as the followings: 1) The communities surrounded Wat Phra That Doi Muang Kham. Kluay Phae Sub-district. . The majority of these people are descended from the Tai Lue ethnic group. 2) Wat Phra That Muang Kham is a sacred place with the belief that the Buddha's relics and the eight Hair-

relics are enshrined inside of Pagoda. That causes the people in the communities of Wat Phra That Doi Muang Kham and the nearby communities come to make merit in the yearly bathing tradition to Phra That Doi Muang Kham falling on the 8th waning moon of the 7th lunar month. 3) The morale that appeared in the bathing tradition to Phra That Muang Kham can be divided into the various dimensions such as: (1) On the religious and cultural. (2) On the cooperation and unity. (3) On the gratitude to their parents. (4) On the inheriting the identity of the Tai Lue Ethnic group.

Keywords: Bathing tradition to Phra That; Phra That Doi Muang Kham; Tai Lu

บทนำ

หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วมีการสร้างพระสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุต่าง ๆ ไว้สักการบูชาตามแคว้นแคว้น เช่น พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่าชาตศัตถุเวเทหิบุตร ทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและการทำการฉลองในกรุงราชคฤห์ พวกเจ้าลิฉฉวีผู้ครองกรุงเวสาลีทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและการฉลองในกรุงเวสาลี พวกเจ้าศากยะชาวกบิลพัสดุ์ก็ทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและการฉลอง ในกรุงกบิลพัสดุ์ (ที.ม. (ไทย) 10/205/152) เป็นต้นจากหลักฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสักการบูชา การเฉลิมฉลองต่อพระบรมสารีริกธาตุกลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในการบูชา และทำให้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

มหาปรินิพพานสูตรได้กล่าวถึงพระพุทธดำรัส ที่ตรัสเกี่ยวกับการสร้างพระสถูปเจดีย์และการบูชากับพระอานนท์ว่า “พวกเขาพึงปฏิบัติต่อสรีระของพระตถาคต พระอรหันต์ เหมือนอย่างที่เราปฏิบัติต่อพระบรมศพ พระเจ้าจักรพรรดิ พึงสร้างสถูปของพระตถาคตไว้ที่ทางสี่แพร่ง ขนเหล่าใดจักยกกระเปียบดอกไม้ ของหอม หรือจตุรณ จักทำจิตให้เลื่อมใสในสถูปการกระทำจักเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลายตลอดกาล” (ที.ม. (ไทย) 10/208/155.) ชาวพุทธทั้งหลายจึงมีความเชื่อว่า ผู้สักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุด้วยจิตที่เลื่อมใส ย่อมมีอานิสงส์มากมายหาประมาณมิได้ ราวกับได้สักการบูชาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง ดังที่ปรากฏในตำราพระเจ้าเลียบโลกว่า เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว พระอรหันตสาวกทั้งหลายได้อุยฺเชิญพระบรมธาตุไปประดิษฐานไว้ เพื่อเป็นที่สักการบูชาของคนและเทวดาทั้งหลายก็ดี บุคคลชายหญิงคฤหัสถ์และนักบวชทั้งหลายนั้น ก็จะได้ผลานิสงส์เป็นอันมากจนไม่อาจที่จะกำหนดนับได้ ท่านทั้งหลายที่กระทำการดังกล่าวมา ได้ชื่อว่าเป็น “อวินิปาทบุคคล” คือบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้ไปเกิดในอบายภูมิทั้งสี่ มีแต่จะพุ่งตรงต่อพระนิพพาน เพราะบุคคลผู้นั้นเสมอด้งได้รู้ได้เห็นและได้ปฏิบัติอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา (ภุวิวัฒน์ สาทอง. 2554 : 14)

การบูชาพระธาตุในประเทศไทย คาดว่าเริ่มขึ้นหลังจากพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงส่งสมณทูตออกไปประกาศพระศาสนาในประเทศต่าง ๆ จำนวน 9 สาย ภายหลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 โดยเชื่อว่าพระองค์ได้ทรงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุให้แก่สมณทูตนำไปประดิษฐานไว้ในประเทศต่าง ๆ ที่สมณทูตเดินทางไปถึงด้วย

(สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ. 2524 : 8) ซึ่งตามบันทึกกล่าวว่าพระโสณะและพระอุตตระได้เป็นหัวหน้าพระสมณทูตมาเผยแผ่และตั้งหลักพระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ โดยนักวิชาการเชื่อว่าดินแดนสุวรรณภูมินี้น่าจะได้แก่ดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งในพื้นที่อินโดจีน แต่เข้าใจว่าน่าจะเป็นบริเวณตั้งแต่ตอนใต้ของพม่าในปัจจุบัน ตลอดจนมาถึงภาคกลางของประเทศไทย อันมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เนื่องด้วยจังหวัดดังกล่าวปรากฏซากโบราณสถานจำนวนมากมายลแล้วแต่ใหญ่โต เชื่อว่าน่าจะเป็นสร้างตามคตินิยมเก่าแก่อันสืบมาจากสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เช่น พระสถูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิมที่อยู่ภายในพระสถูปใหญ่ที่เราเห็นในปัจจุบัน (เสถียร โพธิ์นันทะ. 2515 : 1-3) จึงคาดว่าที่พระบรมสารีริกธาตุเข้ามาสู่ประเทศไทยครั้งแรกที่สุดนั้นคงจะบรรจุอยู่ที่พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม อย่างที่นักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีหลายท่านเชื่อว่า พระปฐมเจดีย์เป็นพระสถูปองค์แรกที่สร้างขึ้นก่อนพระสถูปองค์ใดในประเทศแถบนี้ และเป็นศิลปกรรมแบบเดียวกับที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงโปรดให้สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ในประเทศอินเดียเพื่อเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ (วิทยา ประทุมธารรัตน์ และคณะ. 2541 : 124-125)

การประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุในล้านนา (ชาวล้านนาเรียกว่า “ธาตุ”) หากจะกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุ มีเรื่องเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่าในอดีตเมื่อถึงวันเดือนดับเดือนเพ็ญ (เพ็ญ) จะมีดวงแก้วสีเขียวบ้าง ขาวบ้าง เหลืองบ้าง แสดงปาฏิหาริย์เปล่งแสงเป็นดวงสี ลอยล่องในอากาศ ผู้ที่พบเห็นต่างยกมือไหว้และบอกให้ลูกหลานที่เห็นว่าเป็นของดีของวิเศษ หรือบอกว่า “พระธาตุออกแอ่วบ้าง พระธาตุเสด็จบ้าง” ตามความเชื่อที่ปรากฏในคัมภีร์มหาวงศ์ได้สืบทอดความเชื่อที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า เล่าเรื่องพระพุทธเจ้าเสด็จมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามบ้านเมืองต่าง ๆ และประทานรอยพระบาทไว้และรวมทั้งประทานเกศาธาตุในบางกรณี ให้เป็นที่สักการบูชาและทรงมีคำนำถึงอนาคตของสถานที่นั้น (สรสวดี อ่องสกุล. 2558 : 16-17) ชาวล้านนาในอดีตได้สร้างค่านิยมและคตินิยมในการนับถือกราบไหว้พระธาตุประจำเมือง เช่น จังหวัดลำพูนนิยมนับถือการพระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น สมัยต่อมาได้เปลี่ยนให้พุทธศาสนิกชนไป “บูชา” เพราะชาวล้านนามีความเชื่อมาก่อนที่มนุษย์จะเกิดวิญญานจะมาอยู่ที่พระธาตุสำคัญประจำเมืองต่าง ๆ วัดพระธาตุดอยม่วงคำ หรือเรียกว่า วัดดอยม่วงคำ เป็นวัดชั้นราษฎร์ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ระหว่างอำเภอเมืองลำปางและอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง วัดพระธาตุดอยม่วงคำแห่งนี้มีตำนานเล่าขานเรื่อง “ผาสามเล่า-หมาขนคำ” มาเป็นเวลายาวนาน เดิมพื้นที่วัดเป็นป่าเขามีการค้นพบฐานเจดีย์เก่าซึ่งสอดคล้องในตำนานหมาขนคำของคนโบราณ พระครูรัตนโสภณ (หลวงพ่ออิน) อดีตเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ อดีตเจ้าอาวาส วัดเมืองศาสน์ ร่วมกับ หลวงพ่อเมืองวัดท่าแห่น พระเกจิอาจารย์ชื่อดังของจังหวัดลำปางได้ทำการสร้างวัดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2468 (คณะกรรมการบูรณะวัดพระธาตุดอยม่วงคำ. 2415 : 1-5)

ด้านการศึกษาอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชาวไทลื้อ คติทางพระพุทธศาสนากับคติความเชื่อดั้งเดิมสามารถปรับตัวเข้ากับคติความเชื่อท้องถิ่นได้อย่างลงตัว เห็นได้จากการทำบุญของพระพุทธศาสนาและผีใช้คำแตกต่างกัน พระพุทธศาสนาใช้คำว่า “ทาน” ในขณะที่ผีใช้คำว่า “เลี้ยง” ชาวพุทธทำบุญหวังผลในภายภาคหน้าขอให้เกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรยและสุคติสวรรค์ ในขณะที่การเซ่นไหว้ผีหวังผลในปัจจุบันให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ให้พืชพันธุ์ธัญญาหารและสัตว์เลี้ยงมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งชาวไทลื้อนำสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

แทนการนับถือผี ได้แก่ การสร้างพระธาตุ (เจดีย์) และปลูกต้นศรีมหาโพธิ์ภายในวัด พระธาตุถือเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า เพราะเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุหรือพระเกศาธาตุ ต้นศรีมหาโพธิ์ (ต้นสรี) ถือเป็นสัญลักษณ์แทนการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและการสืบทอดพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์ การนำสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาประดิษฐานในชุมชน เหมือนกับนำพระพุทธศาสนาเข้ามาแทนความเชื่อดั้งเดิมอย่างเป็นรูปธรรม (โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน. 2554 : 113-114)

ดังนั้น การศึกษาคติธรรมที่ส่งผลด้านคุณค่าต่อความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาพระธาตุดอยม่วงคำนี้ ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา การแสดงความเคารพสักการะบูชาต่อองค์พระธาตุดอยม่วงคำ เมื่อรวมเข้ากับความเชื่อตามตำนานท้องถิ่นเรื่องหมาขนคำ จึงปรากฏคติธรรมแห่งความเจริญอกงามในการดำเนินชีวิตของชาวไทลื้ออำเภอเมืองลำปาง นำไปสู่แนวปฏิบัติที่ยึดถือกันเรื่อยมาจนกลายเป็นประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ยังประโยชน์นานาประการทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี พระพุทธศาสนา ประเทศชาติและงานศึกษาทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและอิทธิพลของพระธาตุดอยม่วงคำที่มีต่อชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ผสมการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ พื้นที่วิจัยคือ ชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงวัดดอยม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) หมู่บ้านกล้วยหลวงนางแล (2) หมู่บ้านกล้วยแพะ (3) หมู่บ้านกล้วยม่วง (4) หมู่บ้านหัวฝาย และ (5) หมู่บ้านกล้วยกลาง โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) เจ้าอาวาสวัดในเขตตำบล กล้วยแพะ จำนวน 5 รูป 2) เจ้าหน้าที่หน่วยราชการผู้ดูแลวัดพระธาตุม่วงคำ จำนวน 3 ท่าน 3) ประชาชนในพื้นที่ตำบลกล้วยแพะ จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือการวิจัยใช้การเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่วิจัย การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาที่ตรงกับงานสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ตั้งแต่การเตรียมงานไปตลอดจนถึงช่วงเวลาของกิจกรรมกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมด รวมถึงการศึกษาบริบทชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ การศึกษาภาคสนามเพื่อการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยตามสภาพจริง โดยเข้าร่วมงานเป็นส่วนหนึ่งของผู้ร่วมงานสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำตลอดกิจกรรมการจัดงาน ได้ใช้การสังเกต การสนทนาสอบถาม ร่วมกับอุปกรณ์สำหรับการบันทึกภาพและเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็จริงตรงตาม

วัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ จึงสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ทั้งยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการสร้างคำถามเพิ่มเติมต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำนานพระธาตุดอยม่วงคำทั้งด้านความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา อันเป็นประโยชน์ต่อการเก็บเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ตกบกพร่องจากการสังเกต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการค้นหาข้อมูลอย่างเป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาได้ตรงตามจุดประสงค์การวิจัย

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเพื่อการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยทำการขออนุญาตศึกษาวิจัย และนัดหมายจัดให้มีการสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการ เพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริง แลกเปลี่ยนทัศนะกันอย่างกว้างขวางตรงประเด็นสำหรับการตอบคำถามวิจัย มีการจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ข้อมูลที่ได้นำไปถอดข้อความจากการบันทึกภาพและเสียง จำแนกเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ ไม่ซ้ำซ้อนและตรงต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ จำแนกตามกลุ่มหรือแยกประเภทกิจกรรม จัดเรียงลำดับกิจกรรม จำแนกให้ตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อสะดวกในการสรุปข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์โดยการตีความ เปรียบเทียบข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารและภาคสนาม วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งหมด อธิบายขั้นสรุปด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา เกี่ยวกับความเชื่อและคตินิยมที่ปรากฏในประเพณีสงฆ์พระธาตุดอยม่วงคำ

ผลการวิจัย

ชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำจำนวนมากเป็นคนไทลื้อ มีแนวทางสืบทอดวิถีปฏิบัติที่ตีมานต่อกันทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณี ตำนานท้องถิ่นเรื่องหมาขนคำ ชาวชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำบอกเล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมา จากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อการปลูกฝังถ่ายทอดให้ชาวซึ่งเรื่องความสัมพันธ์รอบคร้วด้านความกตัญญูต่อบุพการี ตำนานเรื่องนี้ปรากฏสถานที่บางแห่งอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุดอยม่วงคำ โดยชาวชุมชนมีความเชื่อว่าพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้าประดิษฐานไว้ภายในพระธาตุดอยม่วงคำ ดังนั้นตามความเชื่อในตำนานท้องถิ่นรวมอยู่ในศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ควรแก่การกระทำความเคารพสักการบูชา พระธาตุดอยม่วงคำจึงเสมือนศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน น้อมนำจิตใจของผู้ได้พบเห็นเกิดพุทธานุสติ ระลึกถึงพระศาสดาแล้วเกิดศรัทธานำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน แล้วยังเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างรูปธรรมและนามธรรมของสรรพสิ่ง ด้วยการใช้อยุญาพิจารณาไปตามความเป็นจริง

ปัจจัยดังกล่าวส่งผลอิทธิพลให้ปรากฏคตินิยมความเชื่อความศรัทธาอันงามในงานประเพณีสงฆ์พระธาตุดอยม่วงคำ ซึ่งการกระทำสักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากความปิติสุขใจที่เกิดจากการทำบุญกุศลแล้ว ถือว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยตรง และความเชื่อต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การมาร่วมงานพิธีนี้จะได้อุญกุศลมาก เทวดาที่สถิตอยู่ในเรือนธาตุจะดลบันดาลให้ตนเองสมปรารถนา พระธาตุจะปกปักรักษาคุ้มครอง เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าพระธาตุดอยม่วงคำมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวลำปางและผู้ศรัทธาอย่างแนบแน่น

งานประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำประจำปีตรงกับวันแรม 8 ค่ำ เดือน 7 (เดือน 9 เหนือ) เป็นการร่วมแรงศรัทธาของชาวมุขชนไทลื้อในอำเภอแม่ทะและอำเภอเมืองลำปาง ร่วมกับภาครัฐและเอกชนในจังหวัดลำปาง จึงเป็นงานประจำปีที่ดีขึ้นอย่างยิ่งใหญ่งานหนึ่งของจังหวัดลำปาง ที่ทั้งชาวลำปางและจังหวัดใกล้เคียงเดินทางมาด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างเนืองแน่นเสมอ

บริเวณที่ตั้งของพระธาตุดอยม่วงคำ เป็นชุมชนชาวลำปางสืบเชื้อสายชาวไทยลื้อในเขตอำเภอแม่ทะและอำเภอเมืองลำปาง ชุมชนไทลื้อในลำปางมี 2 ตำบลคือ ตำบลกล้วยแพะตั้งอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอเมืองลำปาง และตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ ชุมชนไทลื้อทั้ง 2 ตำบลอยู่ห่างกันประมาณ 3 กิโลเมตร ชาวไทลื้อมีภาษาพูดภาษาเขียนเป็นของตนเอง ศาสดาตั้งเดิมคือการนับถือผี ต่อมานับถือพุทธศาสนา พิธีกรรมที่สำคัญจึงเป็นการไหว้ผีและเลี้ยงผีฆ่าสัตว์เพื่อการบวงสรวงสังเวย วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ และใช้วัดสำหรับการประชุมพบปะเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เอกลักษณ์ชาวไทลื้อที่ชัดเจนคือ การนิยมเกล้าผมมวยโดยใช้ผ้าขาวหรือชมพูโพทศริษะ เรียกว่า “ผ้าแม่ป” มีปิ่นปักผมด้วยทองหรือเงิน ปัจจุบันคนรุ่นใหม่แต่งกายตามสมัยนิยม ส่วนชายวัยกลางคนขึ้นไปจะนุ่งเตี่ยวสะต่อ เสื้อหม้อฮ่อม ยังมีการทอผ้าใช้เองเพื่อของใช้ในครอบครัว เช่น ยาม ผ้าห่ม (สมโฑติ อ่องสกุล และเครือข่ายผู้ศึกษากลุ่มน้ำแม่วัง. 2558 : 143-145)

ประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทลื้อ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิต ความเชื่อดั้งเดิมและพระพุทธศาสนา เมื่อถึงเดือนเก้าจัดประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ชาวไทลื้อภายในชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำและพื้นที่ใกล้เคียง ได้ใช้โอกาสนี้ในการแสดงออกถึง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เช่น ภาษาพูด การแต่งกายของชายและหญิง การรำรำฟ้อนตามวัฒนธรรมไทลื้อ งานประเพณีที่ดีขึ้นนี้ดึงดูดให้ประชาชนหลังไหลเข้าร่วมงานทั่วทุกสารทิศ จึงทำให้เกิดการจับจ่ายใช้สอยอย่างมาก นำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนเป็นการสร้างรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัย

1. บริบทของชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำ

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ เป็นหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อยไทยลื้อเขตตำบลกล้วยแพะ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านกล้วยหลวง. หมู่ 2 บ้านกล้วยแพะ. หมู่ 3 บ้านกล้วยม่วง. หมู่ 4 บ้านหัวฝาย. หมู่ 5 บ้านกล้วยกลาง ภายในหมู่บ้านมีอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง หนองน้ำใช้ 1 แห่ง และมีบ่อปลาในชุมชน 3 บ่อมีน้ำขังตลอดทั้งปี ชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตรเหมือนอยู่ในสิบสองปันนาที่อาศัยน้ำฝน และนอกฤดูฝนอาศัยน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่ปล่อยไหลตามร่องน้ำเล็ก ๆ ถ้าพื้นที่นาไหนต้องการน้ำทำโพรงน้ำลอกเข้าพื้นที่นาของแต่ละแห่ง ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือ การทำนาและทำไร่ ห่างจากการทำนาทำไร่ก็ปลูกพืชผัก บางพื้นที่ขุดสระเอาไว้เลี้ยงปลาและสูบน้ำใช้ในการเกษตรด้วย พืชผักที่ปลูกมีมันสำปะหลัง ถั่วไร่ญาติ (ถั่วแขก) มันฝรั่ง เกษตรกรในโครงการหลวงพืชเกษตรของบริษัท พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดอนเนินเขา จะเป็นที่ลุ่มกลางหุบเขาเฉพาะพื้นที่นา พื้นที่ทำการเกษตรอยู่รอบ ๆ จากการสัมภาษณ์นายบุญส่ง ศรียอด (24 มิถุนายน 2562). ทำให้ทราบว่าแสดงออกของคนกลุ่มใหญ่ใน

หมู่บ้านที่ยึดและปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ไม่เป็นกฎหมายตายตัวหรือว่าแน่นอน อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสมัย เพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่แวดล้อมของชุมชน ณ ที่นี้

จากการศึกษาในพื้นที่วิจัย ได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านและนักเรียนในโรงเรียนบ้านกล้วยแพะด้านการใช้ภาษาไทย ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่ง ภาษาไทลื้อมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน พบว่าด้านการใช้ภาษาของชาวไทลื้อในหมู่บ้านกล้วยแพะทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคงมีค่านิยมการใช้ภาษาไทลื้อเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นแล้วมีการใช้ภาษาล้านนาหรือคำเมืองสื่อสารกับคนเมืองที่มีใช้ชาวไทลื้อ

ด้านค่านิยมอาหารการกินของชาวไทลื้อในชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ เป็นอาหารแบบง่าย ๆ ชาวไทลื้อนิยมกินอาหารจากธรรมชาติตามฤดูกาลและหาได้ในชุมชน การปรุงอาหารใช้วัตถุดิบที่ผลิตเอง มีเครื่องปรุงไม่มาก อาหารส่วนมากนิยมรับประทานผักมากกว่าเนื้อสัตว์ บริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก ด้านการแต่งกายของผู้ชายไทลื้อ รวมไปถึงเด็กชายและผู้สูงอายุ ในสมัยก่อนจะสวมเสื้อผ้าพื้นเมืองที่ตัดเย็บด้วยมือ กางเกงเหมือนกางเกงขาก๊วยเป่า ลีเก้ มี 3 ตะเข็บ เรียกว่า เตียว 3 ดูก เสื้อเป็นทรงตัวสั้น ย้อมด้วยหอม (สีคราม) ทั้งเสื้อและกางเกง

ด้านความหมายและความเป็นมาของพระบรมสารีริกธาตุ มีมูลเหตุเพื่อเป็นการรำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นพระศาสดาของศาสนาพุทธและการสร้างพระเจดีย์ธาตุถือเป็นการสร้างบุญกุศลให้แก่ชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะการสร้างพระเจดีย์ธาตุอันเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญสู่ผู้สร้าง รวมทั้งอันส่งผลบุญที่ใดจากการกราบไหว้บูชา ยิ่งหากใครบูชาด้วยจิตใจศรัทธาอันบริสุทธิ์และหมั่นกราบไหว้เมื่อมีโอกาส อนุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุ จะดลบันดาลให้เกิดสิริมงคลในชีวิตแก่ผู้บูชาเอง การสร้างพระเจดีย์จึงนิยมสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และนิยมบรรจุวัตถุมงคลที่เป็นสื่อสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้สำหรับเคารพบูชา ฉะนั้นการสร้างพระเจดีย์จึงถือเป็นประเพณีนิยมสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน เห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเมื่อเผยแผ่ไปถึงสถานที่ใดและประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธายึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งระลึก มักนิยมสร้างปูชนียวัตถุคือพระเจดีย์เพื่อใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เพื่อพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสักการบูชา ตามคติความเชื่อนี้สอดคล้องกับการประดิษฐานของพระธาตุดอยม่วงคำโดยเชื่อมโยงเข้ากับตำนานท้องถิ่นเรื่องผาขนคำและความเชื่อของคนในชุมชน

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม”

(Research and Creative Work on Buddhism for Social Service)

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านความหมายและความเป็นมาของพระบรมสารีริกธาตุ มีมูลเหตุเพื่อเป็นการรำลึกถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระศาสดาของศาสนาพุทธและการสร้างพระเจดีย์ธาตุถือเป็นการสร้างบุญกุศลให้แก่ชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะการสร้างพระเจดีย์ธาตุอันเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญสู่ผู้สร้าง รวมทั้งอานิสงส์ผลบุญที่ได้จากการกราบไหวบูชา ยิ่งหากใครบูชาด้วยจิตใจศรัทธาอันบริสุทธิ์และหมั่นกราบไหว้เมื่อมีโอกาส อานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุจะดลบันดาลให้เกิดสิริมงคลในชีวิตแก่ผู้บูชาเอง การสร้างพระเจดีย์จึงนิยมสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และนิยมบรรจุวัตถุมงคลที่เป็นสื่อสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้สำหรับเคารพบูชา ฉะนั้นการสร้างพระเจดีย์จึงถือเป็นประเพณีนิยมสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน

ภาพที่ 1 บริเวณที่ประดิษฐานพระธาตุ
ดอยม่วงคำ ตำบล
กล้วยแพะ อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง

เห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเมื่อเผยแผ่ไปถึงสถานที่ใดและประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธายึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งระลึก มักนิยมสร้างปูชนียวัตถุคือพระเจดีย์เพื่อใช้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เพื่อพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสสักการบูชา ตามคติความเชื่อนี้สอดคล้องกับการประดิษฐานของพระธาตุดอยม่วงคำโดยเชื่อมโยงเข้ากับตำนานท้องถิ่นเรื่องหมาขนคำและความเชื่อของคนในชุมชน

ภาพที่ 2
ทางขึ้นสูง
ขึ้นสู่พระ
ธาตุดอยม่วง
คำ

ประวัติพระบรมธาตุเจดีย์วัดพระธาตุม่วงคำ ประดิษฐานพระเกศาธาตุ 8 เส้น และพระบรมธาตุคางเบื่องซ้ายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามทะเบียนวัดพระธาตุม่วงคำวัดพระธาตุม่วงคำ หรือเรียกว่า วัดดอยม่วงคำ ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นวัดชั้นราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่วัด 13 ไร่ 2 งาน เดิมพื้นที่วัดเป็นป่าเขา ต่อมามีคนพบฐานเจดีย์เก่าซึ่งสอดคล้องในเรื่องเล่าพระพุทธรูปและตำนานหมาขนคำของคนโบราณของชาวไทลื้อในชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำที่เล่าขานสืบทอดต่อกันมา ในส่วนพระพุทธรูปพระพุทธรูป เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในสังคมชาวชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ ซึ่งจากการสืบค้นพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่าง ๆ ทางศาสนาไม่สามารถบ่งชี้ถึงความเป็นมาของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุในพระธาตุดอยม่วงคำได้ ค้นพบเพียงแต่ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่อธิบายเรื่องราวครั้งพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระพุทธรูปพระพุทธรูปเท่านั้น จากการสืบค้นปัจจุบันจึงกล่าว ได้ว่า พระพุทธรูปของวัดพระธาตุดอยม่วงคำอาจเป็นเพียงตำนานพื้นบ้านเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามการคงไว้ซึ่งความเชื่อในเรื่องเล่าดังกล่าว ล้วนส่งผลสำคัญต่อกับขวัญกำลังใจ ความศรัทธาและวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนโดยรอบ

นอกจากตำนานเรื่อง “หมาขนคำ” สุวณณเมฆะกับหมาขนคำ ฉบับตำนานในวัดพระธาตุดอยม่วงคำแล้วยังมีเรื่อง หมาฮุย หรือหมาลุย ที่มีเนื้อหาลำบากกับสุวณณเมฆะ (หมาขนคำ) แม้จะมีรายละเอียดต่างกันบ้างแต่ยังมีตัวละครหลักเหมือนกัน คือ ตัวละครหมาขนคำ จึงคาดว่าอาจได้อิทธิพลมาจากเรื่องสุวณณเมฆะหมาขนคำ ซึ่งเป็นนิทานปัญญาสาตก แต่ได้ถูกปรับแต่งให้สอดคล้องกับ “คน” และ “สภาพพื้นที่” มากยิ่งขึ้น จึงจัดอยู่ในหมวดเป็นนิทานพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาเพื่อสอนถึงความกตัญญูของนางบัวตองที่มีต่อแม่หมา เป็นการสอนคติธรรมแก่เยาวชนในชุมชนให้ยึดถือซึ่งความกตัญญูต่อบิดา มารดา บรรพบุรุษต้นตระกูลชาวไทลื้อ ตลอดจนความรักภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของการกำเนิดในเชื้อสายชาวไทลื้ออีกด้วย

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ชาวบ้านยึดเอาความสุขทางใจจากการสร้างบุญกุศลเป็นหลัก โดยเน้นหนักไปทางการให้ผลทางจิตใจเป็นจุดมุ่งหมาย เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วทำให้เกิดความสบายใจ เวลาพิธีกรรมในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับศาสนามักได้รับความร่วมแรงร่วมใจ การแสดงออกซึ่งความร่วมมือกันของคนในชุมชนได้ปลูกฝังให้เยาวชนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามาตั้งแต่เยาว์วัย ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจึงผูกพันอยู่กับพระศาสนาที่เป็นตัวครอบคลุมคนในสังคมให้กระทำ แต่ความดี

2. ความเชื่อและอิทธิพลของพระธาตุดอยม่วงคำที่มีต่อชุมชน

ความเชื่อและอิทธิพลของพระธาตุดอยม่วงคำที่มีต่อชุมชน พบว่าวัดพระธาตุม่วงคำเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ในการทำบุญและการประกอบพิธีกรรม ประชาชนในจังหวัดลำปางทั้งใกล้และที่ไกลจึงต้องมีความตั้งใจเป็นอย่างมากที่ต้องนำเครื่องสักการะรวมถึงวัตถุปัจจัยไทยทานต่าง ๆ ขึ้นไปทำบุญบนพระธาตุ เนื่องจากพระธาตุดอยม่วงคำมีบันไดทางขึ้นประมาณ 500 ขั้น อาจจะมีเหนื่อยทางร่างกายแต่จิตใจที่ตั้งมั่นในการทำบุญก็เป็นจุดสำคัญ ทำให้ประชาชนมีความสนใจที่จะพาครอบครัวญาติพี่น้องหรือหมู่คณะ ขึ้นไปทำบุญบนพระธาตุดอยม่วงคำ ซึ่งในทุก ๆ วันแรม 8 ค่ำ เดือน 7 (เดือน 9 เหนือ) ชาวบ้านในชุมชนจะร่วมกันจัดงานประเพณีมีสการพระธาตุดอยม่วงคำ โดยมีจุดประสงค์การจัดงานขึ้นเพื่อบำรุงสการพระธาตุดอยม่วงคำที่เชื่อว่าภายในนั้นได้มีการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า จำนวน 8 เส้น

นอกจากนี้วัดพระธาตุดอยม่วงคำ ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงคุณค่าที่กำหนดเพื่อน้อมนำจิตใจของผู้ที่ได้พบเห็นเกิดพุทธานุสติ ระลึกถึงพุทธองค์พระผู้เป็นศาสดาแล้วเกิดศรัทธาประสาทะ นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วยังเป็นภาพสะท้อนของความสัมพันธ์ระหว่างรูปธรรมและนามธรรมของสรรพสิ่งที่เราไม่สามารถเห็นได้ นอกจากใช้ปัญญาพิจารณาเท่านั้น นอกจากนี้องค์พระธาตุดอยม่วงคำยังมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวอำเภอแม่ทะเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการปกครองท้องถิ่น เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม มีการประกอบพิธีถวายสักการะพระธาตุ เรียกว่า “งานนมัสการพระธาตุดอยม่วงคำ” คนที่มาร่วมงานนมัสการพระธาตุดอยม่วงคำนี้ เชื่อว่าเมื่อมาร่วมพิธีแล้วจะได้บุญกุศลมาก เชื่อว่าเทวดา ที่สถิตอยู่ในเรือนธาตุจะดลบันดาลให้ตนเองได้สมปรารถนาในเรื่องที่ประสงค์หรือหมดไปซึ่งความห่วงกังวลใจ เชื่อว่าพระธาตุจะปกป้องรักษาคุ้มครอง และมีความเชื่อว่าแต่งงานแล้วไม่มีบุตรมาขอบุตรก็จะได้บุตรสมใจ เชื่อว่าเมื่อลูกจะไปเกณฑ์ทหารและไม่ต้องการให้ลูกติดทหารเพราะกลัวว่า ลูกจะลำบากก็ไปขอบนไว้กับพระธาตุ

หากได้สมดังปรารถนาแล้วก็จะมาทำพิธีแก้บน ดังนี้จึงเห็นได้ว่าพระธาตุดอย ม่วงคำ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตในลักษณะ เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอำเภอแม่ทะและผู้ที่ศรัทธาอย่างแนบแน่น

3. คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ

คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ให้แง่มุมในมิติต่าง ๆ กันได้หลากหลาย ด้าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1) ด้านศาสนา เมื่อพระบรมสารีริกธาตุเป็นสิ่งเนื่องด้วยความระลึกถึงพระพุทธ จัดเป็นศาสนวัตถุที่ควรเคารพบูชา อาณิสสรสัการะการบูชาพระธาตุนี้แสดงไว้หลายประการ เช่น ทำให้มีความไพญญ์แห่งศรัทธารวมถึงสติและปัญญา มีความปีติปราโมทย์ สามารถอดกลั้นทุกขได้ ทนต่อความกลัวในอารมณ์ที่น่ากลัวได้ มีความรู้สึกเสมือนว่าได้อยู่ใกล้พระศาสดา จิตจะน้อมสู่พุทธภูมิได้ง่าย ทำให้เป็นผู้มีธรรมแห่งหิริโอตตปปะ คือมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป หรือหากยังไม่สำเร็จมรรคผลนิพพาน ก็จะได้ไปสู่สุคติ (สมเด็จพระพุทธปาโมกข์ (อาส อสภมหาเถระ). 2554 : 369) ชาวชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำและพุทธบริษัททั้งหลายต่างเชื่อในพุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ภายในองค์พระธาตุเช่นเดียวกัน ต่างให้ความเคารพสักการะบูชา หมั่นทำบุญให้ทาน ตั้งใจปฏิบัติตนด้วยความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ แสดงออกถึงสภาวะจิตที่พัฒนาแล้ว เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาพระบรมสารีริกธาตุ แสดงความเลื่อมใสศรัทธาต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า โดยนอบน้อมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นเครื่องน้อมนำแนวทางการดำเนินชีวิตสู่ความดีงาม ถือเป็นการสร้างความมั่นคงสืบทอดอายุให้แก่พระพุทธศาสนาทั้งในกาลปัจจุบันและกาลภายหน้า

3.2) ด้านวัฒนธรรมประเพณี คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุม่วงคำ พบว่าพิธีกรรมที่ชาวชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำได้ประพฤติปฏิบัติต่อกันพระธาตุนี้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านความเชื่อ สร้างความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ ส่งผลให้ความยึดมั่นในการประกอบพิธีกรรมตามจารีตประเพณีบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันดีงาม ย่อมสืบต่อไปและคงอยู่คู่กับชาวชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ โดยถือเป็นพุทธสถานศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ ดำเนินทางถิ่นความศรัทธาเข้ากับวิถีชาวพุทธที่เชื่อมโยงเข้ากับพระพุทธศาสนามายาวนาน ดังนั้นทุกปีในช่วงเดือนวิสาขะ ชาวชุมชนพระธาตุม่วงคำจึงมีการจัดงานนมัสการพระธาตุดอยม่วงคำ เพื่อพุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้สักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ บวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์และสถานที่สำคัญตามตำนานหมาขนคำ ซึ่งอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุดอยม่วงคำมีการจัดงานประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำที่จัดขึ้นทุกปี แต่ละปีถือว่าเป็นงานใหญ่ระดับภาคเหนือและระดับประเทศ ที่ประชาชนเข้าร่วมงานทั่วทุกสารทิศ เป็นการการสืบสานพระพุทธศาสนา รวมถึงศิลปวัฒนธรรม กระทำการสักการบูชาองค์พระธาตุด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวง พิธีกรรมขอขมา พิธีสงฆ์น้ำพระธาตุ พิธีเวียนเทียน พิธีปฏิบัติธรรมและพิธีเปลี่ยนผ้าห่มพระธาตุ เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าเมื่อกระทำเช่นนี้แล้วจะได้รับความคุ้มครองจากองค์พระธาตุให้อยู่เย็นเป็นสุข จากความเชื่อนี้ก่อให้เกิดเป็นงานนมัสการสงฆ์น้ำพระธาตุดอยม่วงคำ ในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 7 (เดือน 9 เหนือ) ของทุกปี

3.3) ด้านสังคมและวิถีชีวิต สามารถจำแนกแยกย่อยดังนี้

(1) ความศรัทธาและคุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางด้านจิตใจเป็นคุณค่าที่ส่งผลต่อตนเองเป็นสำคัญ ในงานมัสการพระธาตุดอยม่วงค่านั้น เป็นการสร้างการตอบสนองความสุขด้านจิตใจ ทั้งในด้านของบุคคลรอบครัว ไปจนถึงสังคมในระดับชาติ การที่ชาวพุทธมีศรัทธาความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ของการได้มานมัสการพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อมีโอกาสมาทำบุญทานย่อมเกิดปิติ คือ ความอิ่มใจ ปราโมทย์ คือ ความแช่มชื่นใจตลอดเวลา มีความสุข ใจสบาย ทำให้มีสุขภาพจิตดี เมื่อมองอะไรด้วยความสบายใจ มีปิติ จึงเพลิดเพลินด้วยความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นในสังคม เมื่อสบายใจไม่มีเรื่องกระทบกระทั่งกัน การโกรธเคืองมีน้อย จึงเป็นประโยชน์ทางสังคมตามไปด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต. 2547 : 28) เมื่อได้รับความสุขอิ่มเอมใจ มีความรู้สึกรักและผูกพันกับพระพุทธศาสนา รู้สึกรู้ว่าบาปและอกุศลทั้งมวลลดน้อยถอยลง และเป็นการสั่งสมบุญรู้สึกได้ว่าตัวเองมีบุญมาก เชื่อว่าตนเองจะไม่ตกนรกหรือไปอบายภูมิ ทำให้เกิดกำลังใจในการที่จะประกอบสัมมาอาชีพและตั้งตนอยู่ในวิถีทางแห่งชาวพุทธที่ดี

ในหลักการของพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนานั้น ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของทานเพราะเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่ายไม่มีข้อบังคับ และทำได้ทุกคนทั้งทานทรัพย์เงินทอง ทานอาหาร การกิน ทานร่างกายแรงใจ เมื่อให้ทานแล้วทำให้เกิดความสุขทางใจ เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นมีความโน้มเอียงไปแต่ในทางที่ดี ชักนำจิตใจให้รักาศิลและปฏิบัติภาวนาต่อไปได้ ในการพิธีกรรมงานมัสการพระธาตุดอยม่วงค่านั้นมีการประกอบทานบารมีหลายกิจกรรม ดังนั้นพระธาตุดอยม่วงค้ำจึงมีความสำคัญในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจ ในการที่จะประกอบสัมมาอาชีพและตั้งตนอยู่ในวิถีพุทธที่ถูกครรลองคลองธรรม

(2) ความร่วมมือและสามัคคีของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาชุมชนไปสู่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน มีพระธาตุดอยม่วงค้ำเป็นศาสนสถานที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาภายในชุมชน จึงถือเป็นศูนย์รวมใจของพุทธบริษัทให้เป็นหนึ่งเดียวกัน หลักการของพระพุทธศาสนา mong ว่าการที่จะประกอบสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จนั้นจะขาดข้อธรรมเรื่องความสามัคคีไม่ได้ มีที่มาจากความเคารพเลื่อมใสสักการบูชาสิ่งเดียวกัน จึงไม่มีความรู้สึกแบ่งแยกแตกต่าง เกิดขัดแย้งกันแต่ประการใด ความร่วมมือของคนในชุมชนจึงถือประโยชน์ร่วมกัน ในการเตรียมงานนั้นทุก ๆ หมู่บ้านในชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงค้ำจะนัดหมายร่วมกันจัดกิจกรรมประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุแบ่งงานและหน้าที่ให้ทุกชุมชนร่วมกันจัดเตรียมสถานที่และดำเนินกิจกรรมในแต่ละจุด โดยหมุนเวียนสลับหน้าที่ความรับผิดชอบในจุดต่าง ๆ ภายในบริเวณวัดเป็นประจำทุกปี เช่น ในปี พ.ศ. 2562 นี้ ได้มอบหมายให้ หมู่ 1 บ้านกล้วยหลวงนาแล รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนของผาสามเส้า. หมู่ 2 ชุมชนบ้านกล้วยแพะ รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนของศาลาอำนวยการ. หมู่ 3 ชุมชนบ้านกล้วยม่วง รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนของศาลาพระนอน. หมู่ 4 ชุมชนบ้านหัวฝาย รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนขององค์พระธาตุ (ยอดดอย). หมู่ 5 ชุมชนบ้านกล้วยกลาง รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนของศาลานางบัวตอง-นางบัวคำและบ้านกล้วยหลวงพัฒนา รับผิดชอบจัดสถานที่ในส่วนของศาลาเจ้าแม่กวนอิม

พิธีกรรมงานนมัสการและสงฆ์พระธาตุดอยม่วงค่านั้น ทูองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับตำนานเล่าขานผสมผสานด้วยความศรัทธาและเคารพต่อสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ตามวัฒนธรรมประเพณีชาวไทลื้อ เพราะเป็นการระดมพุทธบริษัททั้งภายในชุมชนพระธาตุดอยม่วงค่านในอำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองลำปาง รวมถึงชาวลำปางและจังหวัดใกล้เคียง ที่มีศรัทธาเลื่อมใสร่วมแรงร่วมใจกันในทุกกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น การทำบุญให้ทาน การไหว้ผี เลี้ยงผี ตามจุดต่าง ๆ การประสานความร่วมมือที่เกิดขึ้นในงานประเพณี ล้วนมีความสัมพันธ์กับหลักการของพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพคนให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เมื่อมีความรับผิดชอบต่อนานที่ที่ได้รับมอบหมาย การงานต่าง ๆ จึงสามารถลุล่วงให้ผลสำเร็จอย่างน่าชื่นชม การสัมภาษณ์นายบุญส่ง ศรียอด (24 มิถุนายน 2562). ประธานชุมชน หมู่ 4 ทำให้ทราบว่า ทุก ๆ ชุมชนได้ช่วยกันจัดกิจกรรมประเพณีสงฆ์พระธาตุ โดยแบ่งหน้าที่งานให้ทุกชุมชนร่วมกันจัดเตรียมสถานที่และดำเนินกิจกรรมในแต่ละจุด ซึ่งสลับสับเปลี่ยนหน้าที่กันเป็นประจำทุกปี ในปี พ.ศ. 2562 นี้ได้มอบหมายให้แต่ละชุมชนรับผิดชอบสถานที่ตามจุดต่าง ๆ งานประเพณีนี้จึงสำเร็จด้วยความยิ่งใหญ่และด้วยความราบรื่น

ภาพที่ 3 ป้ายประชาสัมพันธ์งานประเพณีสงฆ์พระธาตุดอยม่วงค่าน ประจำปี 2562

(3) ตำนานเรื่อง “หมาขนคำ” เรื่องเล่าท้องถิ่นกับอิทธิพลความเชื่อของชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงค่าน่าสนใจให้เห็นว่าตำนานเรื่องนี้คือวรรณกรรมมุขปาฐะที่ปรากฏในวัฒนธรรมล้านนา มีการเล่าขานสืบทอดกันมาโดยสันนิษฐานว่าอาจมีเค้าเรื่องมาจากนิทานเรื่อง “สุวณณเมฆะ (หมาขนคำ)” ซึ่งเป็นนิทานปัญญาสชาดกในคู่มือธรรมบาลานของภาคเหนือ ซึ่งในหลายท้องถิ่นก็เล่าเรื่องที่แตกต่างกันไป แต่จุดสำคัญของเรื่องเล่านี้ที่มีเหมือนกันคือ หมาขนคำ เป็นเรื่องในอินเดียและมีรูปแบบเป็นชาดกในพุทธศาสนา ในขณะที่เรื่องหมาขนคำ-ดอยม่วง

คำคล้ายเป็นนิทานพื้นบ้านเสียมากกว่า ความหมายคำว่า “คำ” ในภาษาเหนือหมายถึงทอง ทองคำ และตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม หมาขณคำในตำนานเหล่านี้คือหมาที่มีขนดั่งทองคำไม่ใช่หมาที่มีขนเป็นทองคำ และนอกจากสุวรรณเมฆะกับหมาขณคำ ฉบับตำนานในวัดพระธาตุดอยม่วงคำแล้ว ยังมีเรื่อง หมาฮุย หรือหมาลุย ที่มีเนื้อหาคำคล้ายกับสุวรรณเมฆะ (หมาขณคำ) แม้จะมีรายละเอียดต่างกันบ้าง แต่ยังมีตัวละครหลักเหมือนกัน คือ ตัวละครหมาขณคำ จึงมีความเป็นไปได้ว่ามีเค้าโครงมาจากเรื่อง สุวรรณเมฆะ (หมาขณคำ) ซึ่งเป็นนิทานปัญญาสชาติดกแต่ได้ถูกปรับให้สอดคล้องกับบริบทของคนและสภาพพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น จึงจัดอยู่ในหมวดเป็นนิทานพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาเพื่อปลูกฝังถึงความกตัญญูของนางบัวตองที่มีต่อแม่หมาซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของนายกสมาคมไทลื้อ (สัมภาษณ์ ไกรเพชร ปิ่นพิน. 24 มิถุนายน 2562). ที่ได้กล่าวว่า ตำนานเรื่อง “หมาขณคำ” ฉบับวัดพระธาตุดอยม่วงคำ เป็นนิทานเล่าขานสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อต้องการถ่ายทอดปลูกฝังให้ลูกหลานกตัญญูต่อบิดา มารดา และบรรพบุรุษ จึงกล่าวได้ว่าตำนานท้องถิ่นเรื่องหมาขณคำ ปรากฏคติธรรมซึ่งแสดงให้เห็นถึงอันสงส์แห่งการแสดงความกตัญญูของนางบัวตองที่มีต่อแม่หมาขณคำ การเล่าขานตำนานดังกล่าวตกทอดจากคนรุ่นก่อนสืบทอดมาสู่คนรุ่นปัจจุบันและจะยังยึดบอกเล่าไปสู่รุ่นต่อไป ถือว่าเป็นการสอนคติธรรมที่ถูกต้องแก่เยาวชนในชุมชนในเรื่องความสัมพันธ์ของครอบครัวที่บุตรหลานควรแสดงความกตัญญูต่อบิดา มารดา บรรพบุรุษต้นตระกูลชาวไทลื้อ ตลอดจนความรัก ภาควุมิใจ และเห็นคุณค่าของการกำเนิดในเชื้อสายชาวไทลื้ออีกด้วย

ภาพที่ 4 รูปปั้นตัวละครตามตำนานเรื่อง “หมาขณคำ”

(4) การสืบสานอัตลักษณ์ชาวไทลื้อ ในงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุมีพุทธศาสนิกชนนอกพื้นที่มากมายเข้ามาเยี่ยมชม จึงเป็นโอกาสเหมาะสมที่คนในชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำ ได้ร่วมกันแสดงความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทลื้อ ผ่านการแต่งกาย โดยร่วมกันสวมเสื้อผ้าพื้นเมืองที่ตัดและเย็บด้วยมือ กางเกงจะเหมือนกางเกงขาก๊วยเป่าลิก มี 3 ตะเข็บเรียกว่า เตียว 3 ดูก เสื้อจะเป็นเสื้อตัวสั้น ย้อมด้วยหอม (สีคราม) ทั้งเสื้อและกางเกง เช่น ในงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุดอยม่วงคำหรือเทศกาลงานบุญ ชาวชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำจะ

รวมใจกันสวมชุดผ้าทอไทลื้อ และโปกหัวด้วยผ้าฝ้ายสวมรองเท้ายางธรรมดา เพราะทุกคนล้วนเป็นลูกหลานสืบเชื้อสายไทลื้อและรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ

(5) ความเสียสละ เป็นการขัดเกลาจิตใจที่ส่งผลทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย เป็นสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน พรอมที่จะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับในขณะเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมกลายเป็นสังคมที่มีสุข กิจกรรมต่าง ๆ ภายในเช่น การออกโรงทาน ถือเป็นช่วยเหลือดูแลผู้ร่วมงาน ให้เขาทั้งหลายตัดกังวลเรื่องข้าวปลาอาหาร จะได้รับความตั้งใจที่มีเป้าหมายทำบุญสร้างกุศลอย่างเต็มที่ การช่วยเหลือเกื้อกูลเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ในระหว่างการทำงานทั้งช่วงเตรียมงานตลอดจนเสร็จสิ้นงาน ทุกชุมชนพร้อมใจสละเวลาส่วนตัวมาทำงานร่วมกัน การเสียสละจึงส่งเสริมการแบ่งปันขึ้นในสังคมอย่างเป็นระบบแบบแผน ทำให้เกิดความสุขเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับบุคคล

เป็นการเสียสละด้วยความเต็มใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีสงฆ์น้ำดอยม่วงคำที่มีอิทธิพลต่อชุมชนด้านการเสียสละ ถือว่าเป็นพื้นฐานทางสังคมของชุมชนพระธาตุดอยม่วงคำ สนับสนุนให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรต่อกัน

4) ด้านเศรษฐกิจ วัดพระธาตุดอยม่วงคำเป็นพุทธสถานที่สำคัญของจังหวัดลำปาง ด้วยความเป็นโบราณสถานและยังคงสภาพความสมบูรณ์ เพราะได้รับการเอาใจใส่บูรณะจากเจ้าอาวาสและชุมชนใกล้เคียงวัดพระธาตุดอยม่วงคำและหน่วยงานต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในที่แห่งนี้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาเป็นเวลาช้านานและได้รับเอาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเวลานานหลายศตวรรษ สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในแต่ละปีก็จะมีผู้คนทั้งในจังหวัดลำปางและต่างถิ่นจำนวนมากเดินทางมาเคารพสักการะพระธาตุอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยสำคัญนำมาซึ่งการสร้างเสริมรายได้ให้กับระบบเศรษฐกิจของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดลำปาง โดยเจ้าอาวาสวัดพระเจ้านั่งแท่น ให้ข้อมูลว่าก่อนหน้าที่จะมีการสร้างพระธาตุม่วงคำนั้น อำเภอเมืองลำปางยังเป็นที่อยู่อาศัยมีรายได้น้อยอยู่ไม่สามารถยกเป็นอำเภอได้ ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนเส้นทางการคมนาคมไม่สะดวก เพราะแยกเข้ามาจากทางหลวงแผ่นดินเป็นระยะทาง 5 กิโลเมตรการสาธารณสุขก็ยังไม่ทั่วถึง แต่เมื่อหลังจากที่มีการขุดพบพระมวงคำ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2522 นั้น วิถีชีวิตของชาวอำเภอเมืองลำปางก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมีนักแสวงหาวัตถุโบราณจากทั่วทุกสารทิศเข้ามาเพื่อแสวงหาวัตถุโบราณ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก (สัมภาษณ์ พระครูธีรวัฒน์ ติสสเทโว. 16 ธันวาคม 2561). หลังจากนั้นทางชุมชนและพระเถระจึงมีการสร้างพระบรมธาตุม่วงคำเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ขุดพบนั้น ก็มีหลายหน่วยงานเข้ามาให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พัฒนา พุทธสถานควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว จึงทำให้มีประชาชนหลั่งไหลจากทั่วทุกสารทิศมานมัสการพระบรมสารีริกธาตุ จึงทำให้ความเจริญเข้ามาสู่อำเภอเมืองลำปางอย่างรวดเร็ว การคมนาคมมีความสะดวกสบาย ระบบสาธารณสุขก็ดีขึ้นมากจากการสร้างพระธาตุดอยม่วงคำ ด้วยเหตุนี้จึงถูกพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีพุทธศาสนิกชนจากนอกพื้นที่มากราบไหว้สักการบูชาเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดรายได้ให้กับชุมชน มีการตั้งร้านค้าเพื่อบริการนักท่องเที่ยวตามบริเวณทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวไทยอย่างมั่นคง ผ่านการสืบสานศาสนพิธี ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นการสั่งสมบุญบารมีให้ตนเองและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง องค์ความรู้จากการวิจัยจึงเกี่ยวข้องกับตำนานท้องถิ่นเรื่องหมาขานคำแฝงคติธรรมที่สอดคล้องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นผลอันดีงามของความกตัญญูต่อบุพการี เป็นการบ่มเพาะพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบ อันเป็นกุญแจสำคัญสร้างครอบครัวให้สมบูรณ์และมีความสุข อีกทั้งความเชื่อเรื่องการทำบุญและอานิสงส์ของการสักการะพระธาตุดอยม่วงคำที่เชื่อว่าเป็นที่ประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อคุณค่าทางจิตใจที่ฝังแน่นให้เกิดขึ้นรองรับคติธรรมคำสอนแห่งพระบรมศาสดา ลงสู่แนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องครองธรรมสืบต่อไป

การวิจัยนี้นำเสนอในด้านการศึกษาความเชื่อของชุมชนไทลื้อตามตำนานท้องถิ่นร่วมกับคติธรรมในประเพณีสงฆ์พระธาตุดอยม่วงคำ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ขอเสนอแนะประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติม ดังนี้

1. ควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาความสำคัญของพระธาตุต่อการพัฒนาไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์” เพราะเห็นว่าคุณค่าสำคัญของพระธาตุมีผลต่อความรู้ที่จะพัฒนาการศึกษาของเยาวชนมีการปฏิบัติธรรมในช่วงวันสำคัญทางศาสนาเพิ่มมากขึ้น
2. ควรวิจัยเรื่อง “หลักธรรมในการประกอบอาชีพเพื่อความสุขของชุมชนดอยม่วงคำ” เพราะเห็นว่าคุณค่าหลักธรรมของคัมภีร์ ในพระไตรปิฎกมีผลต่อการนำไปใช้ต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชนดอยม่วงคำสนับสนุนให้พระธาตุดอยม่วงคำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง
3. ควรวิจัยเรื่อง “การนำคติธรรมไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความสุขของชุมชนดอยม่วงคำ” เพื่อส่งเสริมให้เกิดการประกอบสัมมาอาชีพที่หลากหลายภายในชุมชนวัดพระธาตุดอยม่วงคำ

References

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- คณะกรรมการบูรณะวัดพระธาตุดอยม่วงคำ. (2415). ตำนานวัดพระธาตุดอยม่วงคำ. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ศุภมัสสุ.
- โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประเทศเพื่อนบ้าน. (2554). วิถีไทลื้อ เมืองสิบสองปันนา. เชียงใหม่: สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). หลักแม่บทของการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภุริวัฒน์ สาทอง. (2554). พระบรมสารีริกธาตุ พระอรหันตธาตุ 9 แผ่นดิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อนันตะ.
- วิทยา ประทุมธารรัตน์ และคณะ. (2541). พระบรมสารีริกธาตุ. กรุงเทพมหานคร: ธาตุแก้ว.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการใช้สังคม”

(Research and Creative Work on Buddhism for Social Service)

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมโชติ อ๋องสกุล และเครือข่ายผู้ศึกษากลุ่มน้ำแม่วัง. (2558). **กลุ่มน้ำแม่วัง: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม**. เชียงใหม่: หจก.วนิดาการพิมพ์.

สร้อยดี อ๋องสกุล. (2558). **พินิจตำนานลำปาง**. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ. (2524). **พระเจดีย์ในลานนาไทย**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาส อาสภมหาเถระ). (2554). **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2515). **ภูมิประวัติพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โพธิสามต้นการพิมพ์.

ไกรเพชร ปิ่นฝัน. (24 มิถุนายน 2562). นายกสมาคมไทลื้อ. สัมภาษณ์.

บุญส่ง ศรียอด. (24 มิถุนายน 2562). ประธานชุมชน หมู่ 4. สัมภาษณ์.

พระครูธีรวัฒน์ ติสฺสเทโว. (16 ธันวาคม 2561). เจ้าอาวาสวัดพระเจ้านั่งแท่น. สัมภาษณ์.